

FILOSOFIE OP SCHOOL

Sylvain De Bleeckere & Michel Meynen, *Leren filosoferen, een vrije toegang tot het Huis van de Filosofie*. Kapellen, Pelckmans, 1994. 208 blz. 495 Bfr. ISBN 90 289 2042 0

Leren filosoferen is een boekje dat beoogt een verkenning in de filosofie te bieden en de lezer op weg te helpen met het 'vragend denken'. Bovendien verwachten de auteurs dat het zal bijdragen aan de algemene vorming van de leerling of student. De illustratieve stukken tekst van uiteenlopende wijsgeren, die zijn opgenomen, bieden geïnteresseerden de gelegenheid zich te oefenen in het zorgvuldig lezen van filosofisch proza. Het boek kan volgens de schrijvers zowel binnen als buiten het onderwijs gebruikt worden.

Er zijn al vele inleidingen in de filosofie geschreven. *Leren filosoferen* onderscheidt zich van de bestaande inleidingen door haar originaliteit. Die uit zich in de beeldende opzet van het boek. Een beeldende opzet is mijns inziens niet alleen origineel, maar ook verkieslijker dan een theoretische. Aan de hand van een beeld is het eenvoudiger kennis over te dragen, die ook beklijft.

De ondertitel, *Een vrije toegang tot het Huis van de Filosofie*, geeft de invalshoek van de schrijvers aan. Over dit Huis van de Filosofie gaat het eerste deel van het boek. Het tweede deel beschrijft de levensweg van de mens, waaraan het Huis van de Filosofie gelegen is.

In deel I stellen de auteurs de filosofie voor als een huis met verschillende kamers. Ze laten de lezer overal rondkijken — bij voorbeeld in de kamer van de ethiek of in de nis van de politieke filosofie - en vertellen wat daar zoal te beleven valt, dat wil zeggen, met wat voor soort vragen filosofen op dat gebied zijn bezig geweest. Er is zelfs een plattegrond van het Huis toegevoegd, die overigens sterk doet denken aan die van een kathedraal. Zouden de schrijvers de filosofie misschien zien als een aardse afspiegeling van de hemel, waarvan in de bijbel te lezen is: "In het Huis van mijn Vader zijn vele woningen" ? Overigens speelt religie geen rol van betekenis in *Leren filosoferen*. Het eerste deel van het boek wordt besloten met een beknopt overzicht van de geschiedenis van de filosofie.

Het tweede deel is opgezet aan de hand van het schilderij *Levensfasen* (1834) van C.D. Friedrich. Daarop worden jeugd, volwassenheid en ouderdom uitgebeeld. Op deze levensweg van de mens wijzen De Bleeckere en Meynen vier filosofische thema's aan. Hoofdstuk 1, 'De spelende mens' heeft een verbinding met de kinderjaren, hoofdstuk 2, 'De handelende mens' en hoofdstuk 3, 'De sprekende mens' staan in relatie tot de volwassenheid en 'De spirituele mens' van hoofdstuk 4 typeert de ouderdom. Een veelheid van vraagstukken en zienswijzen wordt in deze vier rubrieken ondergebracht, zoveel overigens dat men soms het kader uit het oog dreigt te verliezen. De losse paragraafjes geven weliswaar beknopt veel informatie, maar of Gadamer en Habermas in een notedop bij de leek overkomen, betwijfel ik. Niettemin zal — buiten het onderwijs — dit boekje aan belangstellenden een aardige indruk geven van wat er omgaat in het Huis van de Filosofie.

Is *Leren filosoferen* ook bruikbaar in het onderwijs? Volgens de schrijvers zeker. Het boek is namelijk uit hun onderwijspraktijk voortgekomen. Maar filosofie-onderwijs is een zeer subjectieve aangelegenheid. Als docent kom je voor uiteenlopende groepen te staan: gymnasiasten van zestien, aankomende leraren geschiedenis, pedagogie of maatschappijleer, ouderen zonder bepaalde vooropleiding, maar met belangstelling voor de wijsbegeerte, verpleegkundigen en ga zo maar door. De lessen moeten altijd afgestemd worden op het niveau, de belangstelling en de achtergrond van de groep. Bovendien speelt de voorkeur van de docent en diens kennis (alsmede het gebrek daaraan) een rol bij de opzet van filosofie-lessen. En dan bestaan er ook nog uiteenlopende opvattingen over de didactische aanpak daarvan. Kortom, filosofie-onderwijs geven is telkens weer zelf een beetje het wiel uitvinden.

Leren filosoferen zal die docent in ieder geval houvast bieden, die geacht wordt zijn of haar gehoor in te leiden in de geschiedenis van de westerse filosofie of die de vier genoemde thema's uit het tweede deel als onderwerp voor de lessen kan kiezen. Ik zou *Leren filosoferen* in dat geval als achtergrondlectuur gebruiken en er toch weer van alles aan toevoegen in de vorm van beelden, teksten, vragen en opdrachten. Opdrachten vindt men overigens ook in dit boekje — maar, zonder antwoorden (achterin) of kaders waarbinnen de docent deze vragen zou kunnen bespreken. *Leren filosoferen* is daarom niet geschikt voor luie leraren, wel voor hen die, in plaats van het uitvinden van het wiel, bereid zijn een aantal spaken te maken.

Tot slot nog enkele puntjes over vorm en inhoud. De lezer uit Nederland herkent stellig het Belgische taalgebruik. Dat is meestal zwieriger en dus aardiger dan wat de Nederlander ervan maakt. Soms valt daar ook wat op aan te merken. Bij voorbeeld, op p. 63 staat dat de rede niet uit de ervaring voortstamt, de existentiële fenomenologie kende na de Tweede Wereldoorlog haar hoogbloei (p. 72) en een zwarte lijn wordt op p. 114 doorstreept in plaats van doorgestreept. Stilistische details, zondermeer. Inhoudelijk zijn er ook kleinigheden op te merken. Op p. 58 viel ik over de zin: 'Plato introduceert in de westerse cultuur de Idee van een ideale, rechtvaardige staat. Zo'n staat is de perfecte imitatie van de Wereld der Ideeën'. De ideale staat is mijns inziens geen Idee (in de platoonse zin), maar een concreet project, waar Plato zijn leven lang aan gewerkt heeft. Deze staat imiteert niet de Wereld van de Ideeën, maar belichaamt de Idee Rechtvaardigheid. Ook nieuw voor mij was de interpretatie van Kants 'Ding an sich' als zijnde God (p. 64). Is het 'Ding an sich' niet veeleer de werkelijkheid zoals zij op zichzelf is, in tegenstelling tot de werkelijkheid zoals zij zich aan ons voordoet? Het apriorisch menselijk kenvermogen structureert immers de werkelijkheid?

Duidelijk is dat *Leren filosoferen* aanspoort tot vragend denken.

Sytske TEPPEMA